

Scener fra et bryllup

Morten Piił

»Et bryllup« er Robert Altmans mest uforfalskede komedie siden »MASH«. Samtidig knytter den sig med sit kolossale persongalleri til »Nashville«, der første gang demonstrerede Altmans mærkelige evne til at holde interessen vedlige for personer, som kun er på lærredet ganske kort tid. Men »Et bryllup« er et mindre ambitiøst værk end »Nashville«, der både psykologisk og samfundsmæssigt nåede langt videre omkring. Til gengæld rummer »Et bryllup« en anarkistisk, vidunderligt frit ynglende sort humor, der i mine øjne gør den til en af de morsomste amerikanske film fra de senere år.

Altmans bryllup er en storstilet affære, der med en slags djævelsk uundgåelighed udvikles fra katastrofe til katastrofe, indtil alle selskabelige masker er faldet og arrangementets hulhed fremstår i al sin ynkelighed. Gennem bryllupsfesten skildrer Altman to familier, Midwest-familien Sloan, der er stærkt konservativ amerikansk overklasse, og sydstatsfamilien Brenner, som er blevet rige opkomlinge takket være familiefaderens succesrige lastbilfirma. Sloan-familien er et stykke smuldrende amerikansk aristokrati, med matriarken Nettie som det døende overhovede og den, der værner om de sidste rester af højborgerlig velanstændighed i familiepalæet. Her er opløsningen i fuld gang – den ene af hendes døtre er narkoman i det skjulte, den anden har en affære gående med en farvet tjener. Og svigersønnens herkomst som beskeden italiensk tjener må skjules som en skam.

Det er karakteristisk for Altman, at han ikke fremstiller nogen medlemmer af denne Sloan-familie direkte usympatisk. Og det er et kup, at han har fået Lillian Gish til at give familieoverhovedet Nettie hele sin milde, værdige uskyld. Hendes person og påklædning giver uundgåelige associationer tilbage til Griffith og gamle tiders faste moralske normer. Det holder hårdt med at erkende hendes død, med alt hvad den indebærer i retning af, at tingene ikke længere er som de var. For brylluppet er arrangeret i Netties ånd, selv om hun ikke deltager. Det er udtryk for en stivnet social orden, der ikke længere kan dække over et totalt følelsesmæssigt og moralsk anarki.

»Et bryllup« fortæller – som de fleste af Altmans film – om mennesker, der ureflekteret og oprigtigt klynger sig til forestillinger og handlemønstre, som ikke stemmer overens med de sande, barske realiteter i deres tilværelse. Hvor Altman i flere af sine tidligere arbejder punkterede film-myter, punkterer han her myten om brylluppet som en meningsfuld familiesammenkomst. Det reelle interessefællesskab mellem de to familier er penge og prestige – andet motiv har de faktisk ikke til at komme sammen og »feste«. Men den eneste, der sætter beskedenne spørgsmålstegn ved arrangementets rimelighed, er familielægen, som ser det hele lidt fra oven i en lettere alkoholiseret tilstand. Med træt tolerance bevidner han ritualets totale

opløsning. En anden instruktør end Altman ville nok have brugt ham til at moralisere, men Altman er ikke moralist. Han er en beskrivende, fremlæggende instruktør, der overlader det til tilskueren at drage de moralske konklusioner. Han har noget at vise, ikke noget at bevise.

»Et bryllup« er blevet beskyldt for at hænge sine personer ud, for en lidt for letkøbt misantropi. Men jeg oplever ikke filmen som misantropisk. Altman vil jo netop ikke dunke sine personer ned i skidtet for at vise hvor meget klogere han selv er. Han er solidarisk. Det, der først og fremmest interesserer ham, er personernes menneskelighed, deres spontaneitet midt i omstændighedernes absurditet. Grundholdningen er generøs. Mærkeligt nok synes ingen at have hæftet sig ved de smukke ord af Leonard Cohen, der synges henimod slutningen af filmen, efter at bryllups-katastroferne er ebbet ud: »*Like a bird on a wire/ Like a drunk in a midnight choir/ I have tried on my way to be free*«. Altman personer prøver i høj grad på deres »egen måde« at være frie, men snæres inde af overlevende, udlevede forestillinger og værdinormer. Og hverken de selv eller deres instruktør har noget nyt og bedre at sætte i stedet.

Robert Altman laver film på en måde, der vidner om respekt for personerne og respekt for tilskueren. Han lader skuespillerne selv digte med på figurerne, hvilket tilsyneladende er med til at fremme en solidarisk tolkning af dem. Den dårlige satiriske instruktør lader skuespillerne markere en overlegenhed i forhold til figurerne, som udstilles snarere end fremstilles. Altmans bryllupsgæster er ofte latterlige, men aldrig afstumpede, deres reaktioner har en ægte følelsesbaggrund, man fornemmer at disse personer har en eksistens uden for den billedramme, Altman med sin vidunderlige falske nonchalance lægger omkring dem. Kun nogle enkelte gange kikser metoden, som når det for eksempel i starten skal gøres morsomt, at bruden har en lidet klædelig bøjle på fortænderne.

Denne form for pointering holder filmen sig ellers for god til. Det smukke ved »Et bryllup« er især, at man i så høj grad selv skal opdage det morsomme, at pointerne henkastes i sidereplikker og skal graves frem i samspillet mellem de store persongalleri. Altman viser sig her (ligesom i »Nashville«) som en mester i at skildre situationer, hvor folk taler forbi hinanden, udveksler monologer og misforstår hinanden med ubønhørlig konsekvens. I »Nashville« kom kontakten via sangene – den mulighed er der ikke i »Et bryllup«, her er alt i virkeligheden en stor misforståelse. Den menneskelige klangbund er mere begrænset end i »Nashville«, men til gengæld udfolder den sorte humor sig rigere.

Ingen af Robert Altmans film undtagen »MASH« har interesseret det danske filmpublikum i synderlig grad, og »Et bryllup« gled meget hurtigt ud af det københavnske filmrepertoire. I Amerika er filmen blevet instruktørens største succes siden »MASH«. Hvorfor er der mon ikke flere danskere, der værdsætter, at Altman giver de vittigste og rigest facetterede Amerika-billeder i disse års amerikanske film? Afskrækker det, at Altmans film ikke har nogen morale på slæb, at man selv skal gøre fortolkningsarbejdet (det sparer et venstrefløjs-hit som »Jordens salt« jo én for). Hvorom alting er, kan man kun gentage, at der er en masse at se og opleve i Robert Altmans nye film – og at han, sin frodige natur tro, allerede har lavet to film til, som det danske filmpublikum forhåbentlig vil tage bedre imod. (A Wedding - USA 1978).